

بررسی کتاب:

ایالات متحده و ایران در سایهٔ مصدق

• کامران عاروان

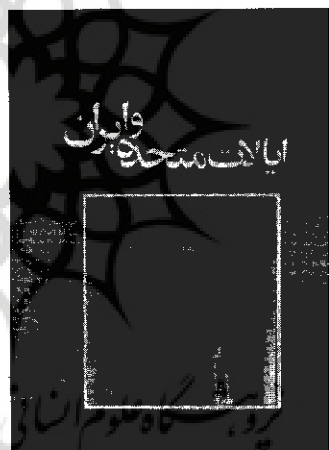
ترجمه دیگری از این کتاب به قلم علی بختیاری زاده و مقدمه عبدالرضا هوشنگ مهدوی با عنوان سایه مصدق بر روابط ایالات متحده و ایران نیز در همین سال (۱۳۸۲)، در ۳۴۸ ص، قطع رقعی، ۲۵۰۰۰ ریال)، از سوی انتشارات کویر منتشر شده است. که با عنوان لاتین مطابقت و سنخیت بیشتری دارد.

حدود سی و پنج سال پیش، زمانی که اصل چهار ترومن برای کمک به توسعه ایران به منظور مقابله با نفوذ کمونیسم مطرح شد، مستشاران آمریکایی از جمله جیمز اف. گود در قالب سپاه صلح سبز وارد ایران شدند. گود مدت سه سال در تویسرکان، شهر کوچکی در استان همدان، به فعالیت‌های فرهنگی پرداخت. مدتی نیز در دبیرستانی وابسته به دانشگاه مشهد در خراسان خدمت کرد و سرانجام پیش از انقلاب به آمریکا بازگشت.^۲

گود در ایران بیشتر به تدریس زبان انگلیسی پرداخت. در تهران با دختری آمریکایی شاغل در سفارت استرالیا، ازدواج کرد. مطابق گفته‌های دوستان ایرانی او در تویسرکان، بیش از سایر هموطنان آمریکایی‌اش با شیوه زندگی و اندیشه‌های ایرانیان، انس گرفت و از نشان دادن این امر ابایی نداشت.^۳

گود پس از بازگشت به آمریکا در رشته اصلی خود، تاریخ، به ادامه تحصیل پرداخت و در رشته تاریخ سیاسی خاورمیانه موفق به اخذ درجه دکتری شد. او اکنون در دانشگاه میشیگان آمریکا به تدریس مشغول است. تخصص اصلی او در حقیقت، تاریخ ایران در دوره مشروطه و مصدق است.^۴ تمام این‌ها اطلاعات ناچیز و اندکی است که از این پژوهشگر خارجی حوزه تاریخ معاصر ایران به دست آمد.

پیش از این، کتاب آمریکا در بی‌خبری (۳۰-۱۳۲۵ ش) تألیف گود با ترجمه احمد شمس در سال ۱۳۷۲ از سوی نشر رسا به چاپ

■ ایالات متحده و ایران در سایهٔ مصدق

■ نویسنده: جیمز. اف. گود

■ مترجم: مهدی حقیقت‌خواه

■ ناشر: ققنوس، تهران، چاپ اول، ۱۳۸۲

■ ۳۰۴ ص، ۲۲۰۰۰ ریال

■ شابک: ۹۶۴-۳۱۱-۴۱۰-۴

The United states and Iran In the shadow of Musaddiq

کتاب ایالات متحده و ایران در سایهٔ مصدق به قلم جیمز اف. گود (James.F.Goode)، محقق آمریکایی، در سال ۱۳۸۲ به چاپ رسیده است. عنوان روی جلد «ایالات متحده و ایران در سایهٔ مصدق» با عنوان شناسنامه کتاب در صفحات اولیه؛ «ایالات متحده و ایران و تأثیر مصدق بر روابط دو جانبه» متفاوت است.

رسیده بود.^۵

ماندگار برجای نهاد.^۷

در حقیقت نهضت ملی شدن صنعت نفت و اکنش تاریخی ایرانیان در برابر رفتار سوء امپراتوری بریتانیای کبیر بود و در عین حال پایه و اساسی برای واقعه‌ای کلان و مهم چون انقلاب اسلامی ایران شد. به همین سبب، به عنوان یکی از رخداد‌های مهم تاریخ معاصر ایران مورد توجه خاصی قرار گرفته است. رهبری مصدق در این باره نیز حائز اهمیت است، به گونه‌ای که به زعم گود در بین رهبران جهان سوم آن زمان، منحصر به فرد بود و ویژگی‌های فردی ارزشمندی داشت.^۸

اهمیت و تأثیرات وقایع این دوره، موجب پیدایش تالیفات متنوع و متعددی شد و پژوهشگران و مورخان ایرانی و غیرایرانی به نهضت ملی توجه ویژه‌ای نشان دادند. در ایران سرهنگ غلامرضا نجاتی، دکتر عبدالرضا هوشنگ مهدوی، دکتر محمد علی موحد، دکتر محمد علی (همایون) کاتوزیان، مصطفی علم، فؤاد روحانی، رحیم رضازاده ملک، مصطفی فاتح و حسین مکی آثار ارزشمندی ارائه دادند. پژوهشگران خارجی نیز برای شناخت این دوره اهمیت وافری قائل شدند و افرادی چون ویلیام راجر لوئیس، جیمز نیل، مارک گازیوروسکی، جیمز اف گود، استفن دوریل، آنتونی والترز، بریان لپینگ و دیگران کارهای علمی معتبری به رشته تحریر درآوردند.^۹ آنچه در خصوص منابع خارجی قابل توجه است، تبدیل ایران‌شناسی اروپایی به ایران‌شناسی آمریکایی است که همگام با وضعیت جدید آمریکا در جهان پس از جنگ جهانی دوم بود. در وضعیت جدید برای آمریکا شناخت کشورهای دارای منفعت لازم و ضروری شناخته شد.^{۱۰}

جیمز گود بر اساس سلايق شخصی و دلایل علمی، دوره مصدق و جریان نهضت ملی نفت را مبنای مطالعات و پژوهش‌های دقیق و مفصل خود قرار داد و در زمره صاحب‌نظران و مصدق‌شناسان خیره

گود مرداد ماه سال ۱۳۸۲ برای تکمیل تحقیقات خود درباره «نقش باستان‌شناسی در جغرافیای سیاسی منطقه خاورمیانه» به ایران سفر کرد.^۶ با وجود این که سفر وی مصادف با پنجاهمین سالگرد کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ بود، ولی در هیچ مراسمی از او دعوت به عمل نیامد.

پایان جنگ جهانی دوم و برطرف شدن خطر آلمان نازی، با ظهور دو قدرت بزرگ جهانی، آمریکا و شوروی توأم شد که به تقابل دنیای سرمایه‌داری به رهبری آمریکا و دنیای کمونیستی به رهبری شوروی در قالب جنگ سرد منجر گردید. از سوی دیگر ضعف و اضمحلال قدرت‌های استعماری - انگلیس، فرانسه، هلند، پرتغال و بلژیک - موجب حرکت‌های استقلال طلبانه در سرزمین‌های تحت استعمار شد. نهضت ملی نفت در ایران با توجه به این اوضاع و با هدف قطع ید شرکت نفت انگلیس - ایران صورت گرفت. با توجه به موقعیت استراتژیک ایران در خاورمیانه و نقش اساسی آن در جنگ سرد و اهمیت فزاینده نفت برای کشورهای صنعتی، واقعه صورتی جهانی به خود گرفت و دولت‌های انگلیس و آمریکا وارد صحنه شدند.

همچنین شیوه مبارزه ایرانیان در برابر استعمار انگلیس، برای دیگر کشورهای خواهان استقلال، به الگویی مناسب بدل شد. مقابله آمریکا و انگلیس با این حرکت نیز تجربه ارزشمندی برای آمریکا شد تا کودتاهای دیگری در کشورهای مخالف خویش طرح کند و از این طریق از یک سو به حفظ منافع خود بپردازد و از سوی دیگر در برابر نفوذ شوروی و کمونیسم، سدی مقاوم ایجاد نماید.

مصدق و نهضت ملی نفت، در شکل‌گیری رخدادها و معادلات سیاسی و اقتصادی آتی ایران و روابط خارجی ایران با آمریکا، انگلیس، شوروی و دیگر کشورهای جهان تأثیری

نویسنده تذکر به زمامداران آمریکا برای عدم تکرار تجارب اشتباه گذشته و جلوگیری از نادیده گرفتن خواسته‌های ایران مستقل کنونی را از جمله اهداف خویش در توجه به وقایع دوره ملی شدن صنعت نفت دانسته است

شرق شناسان در ۱۹۸۳ پاریس، بر خاتمه دیدگاه‌های سنتی پیشین صحنه گذاشت. ویژگی‌های شرق شناسی سنتی و مدرن در اعتراضات این کنگره مشهود بود: «در سالن‌ها نیز پاره‌ای اعتراض‌های اصولی بر کنگره شنیده می‌شد که در جمع سه شکل داشت، تشکیلاتی (به علت بدسازمان یافتن امور کنگره)، سیاسی (این که شرق شناسان غربی دارای تمایلات استعماری هستند)؛ اخلاقی و انسانی (برداشت اروپاییان از مردم شرق به سان «شیئی» و داوری‌های دور از انسانیت درباره آنان) و به عنوان رهایی از این وضع دعوت می‌کردند که شرق شناسی را باید در مسیری قرار داد که بر پایه مطالعات عینی و رها شده از قیدهای سلطه و خواست قدرت‌ها، بشریت جهان سوم را به سوی رهایی رهنمون شود و استقلال کشورها را در کلیه و جوه حیاتی تأمین کند و محترم شمارد».^{۱۴}

از دیگر مباحث مقدماتی کتاب، بیان پیشینه رابطه آمریکا و ایران به گونه‌ای بسیار خلاصه است. در این قسمت به برخی از رخدادهای اساسی چون تلاش‌های اولیه آمریکایی‌ها برای ورود و نفوذ به عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی ایران، اشاره شده است.

کشته شدن هاوارد باسکرویل، مبلغ آمریکایی در جنگ‌های مشروطیت تبریز، یاری رساندن آمریکا به ایران در کنفرانس صلح ورسای فرانسه در پایان جنگ جهانی اول، مخالفت آمریکا با قرارداد ۱۹۱۹ انگلیس - ایران و حمایت از مخالفین داخلی این قرارداد^{۱۵}، تلاش آمریکایی‌ها (شرکت‌های سینکلو و استاندارد اویل) برای اخذ امتیاز نفت شمال و قتل میجر رابرت ایمبری، کنسول سفارت آمریکا در تهران و قطع رابطه دیپلماتیک ایران و آمریکا در زمان حکومت رضا شاه^{۱۶}، همگی جزء وقایع تأثیرگذار در روابط آمریکا و ایران برشمرده شده‌اند.

ماجرای اصلی کتاب، یعنی تصویب قانون ملی شدن نفت، در ۲۴ اسفند ۱۳۲۹ در مجلس شورای ملی ایران با تلاش محمد مصدق و آیت الله کاشانی شروع شد و در ۵ اردیبهشت ۱۳۳۰ طرح نه ماده‌ای در جهت اجرای این قانون به تصویب رسید.^{۱۷} وضعیت جدید پدید آمده در ایران، انگلیس متزلزل ناشی از دو جنگ جهانی اول و دوم و نیازمند به نفت ایران را برآشفته و نگران ساخت. سودسرسیاری که از طریق شرکت نفت انگلیس - ایران عاید دولت انگلیس می‌شد، اینک در خطر از دست رفتن بود. در نهایت نیز برای انگلیس دشوار بود که از رفتارهای استعماری چندسده اخیر خود دست بردارد. گود نیز در نقد شیوه‌های کهنه استعماری انگلیس چنین آورده

قرار گرفت. نظرات و دیدگاه‌های او با توجه به جنبه مستند و تحقیقی آن، از ارزش زیادی برخوردار است.

کتاب ایالات متحده و ایران در سایه مصدق در ۱۴ قسمت تدوین شده است. در پایان کتاب نیز قانون ملی شدن صنعت نفت آمده است. نویسنده ضمن تأکید بر سوء تفاهات ناشی از پیشینه فرهنگی ایران با انگلیس و آمریکا، به پیش‌داوری‌ها و تأثیرات آتی این وضعیت در جریان نهضت ملی اشاره کرده و نگاه منفی انگلیس و آمریکا نسبت به ایرانیان را مورد انتقاد قرار داده است.^{۱۱} با توجه به این نگرش، گود تلاش کرده با دیدی منصفانه، رخدادهای این دوره را تبیین نماید. نویسنده تذکر به زمامداران آمریکا برای عدم تکرار تجارب اشتباه گذشته و جلوگیری از نادیده گرفتن خواسته‌های مستقل ایران کنونی را از جمله اهداف خویش در توجه به وقایع این دوره دانسته است.^{۱۲}

گود در ابتدا به طرز تلقی و تجربیات غربی‌ها از خاورمیانه نظر می‌افکند. سپس دیدگاه‌های منفی و غیر منصفانه ماموران سیاسی، مبلغان مذهبی، باستان شناسان، شرق شناسان، جهانگردان و نظامیان غربی را بر اساس آثار به جا مانده از آنها، مورد بررسی انتقادی قرار می‌دهد. همچنین تداوم این دیدگاه‌ها را در بین انگلیسی‌ها و آمریکایی‌ها در زمان نهضت ملی نفت پی می‌گیرد و بارها به تأثیرات مخرب و زیان بار آن اشاره می‌کند. در این خصوص نظریک کارشناس انگلیسی در مورد ایرانیان را چنین نقل می‌کند: «یک حقه بازی بدون شرمندگی، دیدگاه تقدیرگرایانه، و بی تفاوتی نسبت به رنج و مصیبت... ایرانی معمولی خودپسند است و به اصول اخلاقی پایبند نیست؛ آماده است چیزی را وعده دهد که می‌داند قادر به انجامش نیست یا قصد انجامش را ندارد؛ دل بسته امروز و فردا کردن است؛ فاقد پشتکار و انرژی، اما انضباط پذیر است. از همه مهم‌تر، از توطئه چینی لذت می‌برد و هر جا که احتمال نفع شخصی وجود داشته باشد به آسانی به دروغگویی و حقه بازی روی می‌آورد. به آسانی دانشی سطحی از موضوع‌های فنی کسب می‌کند و خود را با این گمان فریب می‌دهد که دانشش عمیق است».^{۱۳}

نویسنده خود را از ابتدا مدافع و تابع شرق شناسی مدرن برمی‌شمارد. نقد نویسنده از شرق شناسی سنتی و دیدگاه‌های مغرضانه آن نسبت به شرق و ایران حد فاصل شرق شناسی سنتی و مدرن را نشان می‌دهد. در حقیقت گود متعلق به نسل جدید شرق شناسانی است که بدون پیش‌داوری و احتساب معادلات قدرت‌های بزرگ، سعی در تحقیق علمی دارند. کنگره بیست و نهم

دیدگاه‌های انتقادی نویسنده نسبت به استعمار انگلیس و بی‌توجهی به منافع و خواسته‌های ایران و دیگر کشورها از مشخصه‌های اصلی کتاب «ایالات متحده و ایران در سایه مصدق» است

چیز آف گود

نهضت ملی نفت ایران مورد بررسی قرار گرفته است. از این لحاظ درکی عمیق، ملموس و واقع بینانه از این دوره، نصیب خواننده خواهد شد.

علاوه بر این، گود به جناح‌بندی‌های سیاسی در ایران (ملی‌گرایان، سلطنت‌طلبان و مذهب‌پون)، و در انگلیس (حزب کارگر و محافظه کار) و نیز احزاب آمریکا (جمهوری خواهان و دموکرات‌ها) در جهت توصیف و تبیین دیدگاه‌ها و عملکردهایشان در این نهضت توجهی جدی نموده است. چنانچه با توجه به اختلافات و تفاوت‌های اتلی، نخست وزیر حزب کارگر با چرچیل، نخست وزیر حزب محافظه کار و ترومن، رئیس جمهور حزب دموکرات با آیزنهاور، رئیس جمهور حزب جمهوری خواه و ارتباط این وضعیت با اصل واقعه، مسیر حقیقی جریان بهتر نشان داده می‌شود.^{۳۲}

از نکات اساسی کتاب، اهمیت مسئله شوروی و گسترش کمونیسم است که با رخداد نفت ایران، به گونه‌ای تأثیرگذار پیوند خورده است. عملکرد دولت شوروی در رابطه با این قضیه، نقش و فعالیت حزب توده در ایران، نقشه‌ها و انگیزه‌های پیشگیرانه آمریکا و انگلیس نسبت به نفوذ کمونیسم از محورهای مهم اثر مزبور است. هرچند نویسنده درصد است بر اساس مستندات تاریخی نشان دهد که در زمینه نفوذ کمونیست‌ها در ایران در ابتدای جنگ سرد، اغراق‌ها و ترس‌آفرینی‌های بسیاری شده است. به عقیده او انگلیس، مخالفان سلطنت طلب مصدق و ماموران آمریکایی چون هندرسن: سفیر آمریکا در ایران، در آفرینش چنین

است: «آنها به رخداد‌های ایران بر اساس شاخص‌هایی می‌نگریستند که از ده‌ها سال تجربه غالباً ناخوشایند در رابطه با مردمان جهان سوم تأثیر پذیرفته بود. آنها «ذهنیت استعماری» پیدا کرده بودند. این ذهنیت بار سنگینی را به انگلیسی‌ها تحمیل می‌کرد و بدون درک احساس برتری آنها نسبت به مردمان «حقیرتر» نمی‌توان تمام آنچه را که در رابطه با ایران، یا بعدها در رابطه با مصر، رخ داد به خوبی درک کرد.»^{۱۸}

دیدگاه‌های انتقادی نویسنده نسبت به استعمار^{۱۹} انگلیس و بی‌توجهی به منافع و خواسته‌های ایران و دیگر کشورها از مشخصه‌های اصلی اثر مزبور است. بر همین مبنا، نقش دولت را در عدم موفقیت مذاکرات پی در پی انگلیس و آمریکا با ایران و تغییر نقش میانجیگری آمریکا به مداخله‌گری در این رخداد به استعمار انگلیس نسبت می‌دهد. در تدوین وقایع نیز به طور مکرر به اقدامات تند، دیدگاه‌های ناعادلانه انگلیس، سخت‌گیری آنها در مذاکرات و طرح نقشه کودتا در ایران اشاره می‌کند.

گود برخلاف نظر گاز بوروسکی، هموطن آمریکایی خود نقش انگلیس را در رخداد ملی شدن نفت پررنگ‌تر از آمریکا می‌داند. گاز بوروسکی نقش محوری و عمده را به آمریکایی‌ها نسبت می‌دهد.^{۲۰} با این حال، گود با رعایت جانب‌اعتدال، آمریکایی‌ها را به عدم شناخت کافی از روحیات ایرانیان متهم کرده و آنها را تالی دیدگاه‌های سنتی منفی سیاستمداران اروپایی خوانده است.

به همین سبب شخصیت و عملکرد مصدق که همواره در مسیر دموکراتیک و آزادی پیش رفت و به دنبال کسب منافع ملی مردم کشورش بود، برای آنها مغفول ماند. البته مؤلف در بررسی شخصیت مصدق دو بعدی عمل کرده است. با وجود این که گود در موارد متعددی به دفاع تاریخی از مصدق می‌پردازد و عملکرد او را مثبت ارزیابی می‌کند، اما در مواقعی نیز دیدگاه و عملکرد او را نقد می‌نماید. وی در مجموع، در پی قدیس‌سازی مصدق نبوده و واقعیت را آن چنان که بوده، ملاک قرار داده است.^{۲۱}

ارزش کار نویسنده، صرفاً به شخصیت مصدق منحصر نشده، بلکه به تمام شخصیت‌های جریان ملی شدن نفت نظری موشکافانه داشته است؛ اشخاصی چون اتلی، چرچیل، هریمن، آپسن، ترومن، آیزنهاور، آیت‌الله کاشانی، محمد رضا شاه، زاهدی، بقایی، اللهیار صالح، علم، امینی، ایدن، کندی، گریدی، هنری اف، والتر لوی، هندرسن، نیکسون بر اساس سوابق علمی، کاری و فرهنگی مورد توجه قرار گرفته‌اند و نقش و عملکرد آنها در وقایع تاریخی

«جیمز اف‌گود» برخلاف نظر «گاز یوروسکی»، هموطن آمریکایی خود، نقش انگلیس را در رخداد ملی شدن نفت پررنگ‌تر از آمریکا می‌داند؛ با این حال با رعایت جانب اعتدال، آمریکایی‌ها را به عدم شناخت کافی از روحيات ایرانیان متهم کرده و آنها را تالی دیدگاه‌های سنت منفی سیاستمداران اروپایی می‌خواند

واردان چیز زیادی از مصدق به یاد نداشتند. این نظر همچنان پابرجا بود که جانشینی و بدیلی برای شاه نمی‌تواند وجود داشته باشد.^{۲۷} در حقیقت، پیدایی و سیر الگوی مناسبات آمریکا و ایران و تداوم و اثرات آن در این روابط، محور اصلی و اساسی کتاب گود است. حتی نظرات و عملکردهای دولت کندی نیز نتوانست این الگو را متوقف کند.^{۲۸}

در پایان، گود به انتقاد از تداوم این الگوی تاریخی پرداخته و چنین می‌نویسد: «حتی اکنون واشنگتن، به جای بازنگری در روابط خود با تهران، منتظر است که ایرانیان به راه آیند. ظاهراً تفکر وزارت خارجه و کاخ سفید تغییر چندانی نکرده است.»^{۲۹}

نویسنده در سراسر اثر خویش تلاش نموده بر اساس شناخت و آگاهی عمیق از روحيات و تفکرات ایرانیان، انگلیسی‌ها و آمریکایی‌ها، به بررسی و تحلیل وقایع بپردازد و استنتاج‌ها و قضاوت‌های خود را بر این مبنای داده است. گود در اکثر مواقع، از عدم شناخت و واقع‌بینی آمریکایی‌ها در خصوص مصدق و مسائل ایران انتقاد نموده است. و این شناخت نادرست را مانعی بزرگ در اعمال سیاست‌های منطقی و عاقلانه در ایران می‌داند. به نظر او این سیاست در نهایت سبب شد آمریکا مانند انگلیسی‌ها رفتار کند، این امر حذف نیروهای ملی و طرفدار استقلال ایران و حمایت از نظام پادشاهی را در برداشت.^{۳۰}

در مجموع اثر گود به دلیل توجه به روحيات ایرانیان، عملکردهای آمریکا و انگلیس، وضعیت دنیای آن روز (جنگ سرد، حرکت‌های استقلال طلبانه کشورهای جهان، اقدامات شوروی و حکومت‌ها و احزاب کمونیستی در جهان) به اثری منصفانه و ارزشمند مبدل شده است و معرفتی عمیق و دقیق از اوضاع و احوال ایران و شخصیت‌های دخیل در نهضت ملی به دست می‌دهد که کارگشای پژوهشگران آینده این حوزه تاریخی است.

اثر مزبور از جهت بهره جستن از منابع اصیل بسیار غنی و ارزشمند است و از لحاظ تنوع و کیفیت، تلاش عالمانه پژوهشگر را به اثبات می‌رساند. گود برای پژوهش در این حوزه تاریخی، سه دسته منابع را مورد توجه قرار داده است:

الف - منابع اولیه منتشر نشده (انگلیسی)

ب - منابع اولیه منتشر شده (انگلیسی و فرانسوی)

ج - منابع فارسی

در بین اسناد، مؤلف از اسناد موجود در آرشیوهای آمریکا بیشتر

تصویری تأثیر به‌سزایی داشته‌اند. آنها به گونه‌ای عمل کردند که مصدق نزد آمریکایی‌ها به عنوان عامل اصلی نفوذ کمونیسم در ایران معرفی شود.^{۳۱}

توجه ویژه نویسنده به بازسازی زمانی و مکانی^{۳۲} رخداد‌های این دوره، باعث خلق تاریخی زنده، مصور و دقیق شده است. نام خیابان‌ها، ساختمان‌ها، قصه‌ها، زمان دقیق واقعه، پوشش شخصیت‌ها و حالت‌های رفتاری و روانی افراد دخیل در ماجرا به‌کرات ذکر شده است.^{۳۵}

نویسنده در ادامه با عنایت به نظرات ضد استعماری خویش، مطابق ویژگی‌های شرق‌شناسی مدرن به دفاع از حرکت‌های آزادی خواهانه و استقلال طلبانه در سایر کشورها و انتقاد از عملکرد یک سوئیه و منفعت طلبانه قدرت‌های بزرگ علیه این کشورها پرداخته است.^{۳۶} در این خصوص از مصر (ملی شدن کانال سوئز)، مکزیک (تجربه ملی کردن نفت)، هند، عراق و کره شمالی یاد کرده و تأثیرات متقابل آنها با ایران را مورد بررسی قرار داده است.

آنچه را می‌توان به عنوان ایده اصلی نویسنده بیان کرد، تأثیر مصدق بر روابط آمریکا با ایران از دهه ۱۳۳۰ شمسی تاکنون است که مانع از شناخت درست جامعه و دولت ایران توسط آمریکا شده است. حمایت غیر واقع بینانه و همه جانبه از پادشاهی محمد رضا شاه در ایران با هدف پیشگیری از نفوذ دولت شوروی و کمونیسم و تأمین نفت مورد نیاز خود و دنیای سرمایه‌داری، موجب چشم پوشی و یا حذف دیگر نیروهای داخل ایران شد و دست شاه را در سرکوب آنها باز گذاشت. «دولت آیزنهاور الگویی از مناسبات را با شاه پایه گذاشت تا انقلاب پابرجا ماند. با وجود قدرت و وجهه فزاینده شاه، شکی وجود ندارد که سایه مصدق بر روابط ایالات متحده و ایران در دهه‌های پس از مرداد ۱۳۳۲ سنگینی می‌کرد. ... سیاستگذاران نمی‌توانستند از رؤیای نخست وزیر سابق و حامیانش در جبهه ملی بگریزند، گرچه آن‌ها را منادیان هرج و مرج و فرمانروایان حکومتی بی‌کفایت در ایران می‌دانستند و به همین جهت از معامله با آن‌ها اکراه داشتند شگفت، با آن که حکومت مصدق از میان رفت، تأثیرات دیرپا و سایه‌اش، برجا ماند، به طوری که هرگاه یک مقام جدید آمریکایی با ساده دلی پیشنهاد می‌کرد که به شاه برای ایجاد فضای باز سیاسی فشار آورده شود، دست‌های قدیمی خاطرات وحشتناک «عوام فریبی‌های مصدقی» را احضار می‌کردند. و بدین ترتیب سال‌ها گذشت و همراه آن آرزوی تغییر نیز سالمند شد. با آن که تازه

افرادى چون ویلیام راجر لویس، جیمز بیل، مارک گازیوروسکی، جیمز اف گود، استفن دوریل، آنتونی والترز، بریان لپینگ و دیگران کارهای علمی معتبری درباره نهضت ملی به رشته تحریر درآوردند

- استفاده کرده است.
- با این که گود به سبب تسلطش به زبان فارسی، توانسته از منابع فارسی: کتب، روزنامه‌ها و مجلات به خوبی بهره ببرد، اما تعدادی از پژوهش‌ها و تحقیقات ارزشمند ایرانیان و مجموعه اسناد و خاطرات ایرانی از نظر مؤلف دور مانده است. آثار معتبر محمد علی موحد، عبدالرضا هوشنگ مهدوی، مصطفی علم، حسین مکی، کاظم اتحاد، رحیم رضازاده ملک، محمد علی کاتوزیان، غلامرضا نجاتی، و کتاب‌هایی چون گذشته چراغ راه آینده، خاطرات و مکاتبات دکتر حسین فاطمی، اسناد دکتر مظفر بقایی، اسناد آیت الله کاشانی، اسناد سرشاپور ریپورتر، حدیث مقاومت (اسناد منتشر نشده نهضت آزادی ایران) نیز می‌توانست به سودمندی و سندیت تألیف بیفزاید.
- به امید آن که موضوع مهم نهضت ملی نفت، مورد توجه جدی اهل پژوهش قرار گیرد و براساس اسناد، مدارک، شواهد و منابع داخلی و خارجی، نسبت به نکات نامکشوف و حساس حوادث دوره مصدق و کودتای ۲۸ مرداد، آگاهی‌های بیشتر حاصل شود تا پایه و اساسی برای عدم تکرار اشتباهات گذشته گردد.
- پی‌نوشت‌ها:
- ۱ - گود، جیمز. اف، ایالات متحده و ایران در سایه مصدق، ترجمه مهدی حقیقت‌خواه، تهران، ققنوس، ۱۳۸۲، ص ۲۳.
 - ۲ - گفت و گو با جیمز اف گود محقق تاریخ معاصر ایران، «نقطه تلاقی» گفت و گوکننده: مجید یوسفی، ویژه نامه پنجاهمین سال کودتای ۲۸ مرداد، روزنامه همشهری، ۶ مرداد ۱۳۸۲، ص ۶.
 - ۳ - مصاحبه با خانواده احسانی در تویسرکان توسط نگارنده.
 - ۴ - گفت و گو با جیمز اف گود استاد دانشگاه میشیگان آمریکا: «عبرت‌های یک دولت ملی ناکام»، گفت و گوکننده: امیر یوسفی، روزنامه ایران، سال نهم، شماره ۲۵۵۴، ۲۷ مرداد ۱۳۸۲، ص ۶.
 - ۵ - حافظ قرآنی، مهیندخت، کتابشناسی تاریخ ایران، تهران، کتابخانه ملی ایران، ۱۳۷۵، ص ۴۲۱.
 - ۶ - گفت و گو با جیمز اف. گود استاد دانشگاه میشیگان آمریکا «عبرت‌های یک دولت ملی ناکام»، همان، ص ۶.
 - ۷ - گود، جیمز. اف. همان، مقدمه ص ۸.
 - ۸ - گفت و گو با جیمز اف. گود محقق تاریخ معاصر ایران «نقطه تلاقی». همان ص ۷.
- ۹ - گفت و گو با عبدالله شهبازی «بررسی اسناد کودتای ۲۸ مرداد»، ویژه پنجاهمین سال کودتای ۲۸ مرداد، روزنامه همشهری، ۲۸ مرداد ۱۳۸۲، ص ۱۱.
 - ۱۰ - فصیحی، سیمین: جریان‌های اصلی تاریخ‌نگاری در دوره پهلوی، مشهد، نشر نوند، ۱۳۷۲، ص ۵۴.
 - ۱۱ - گود، جیمز. اف. همان، مقدمه، ص ۷.
 - ۱۲ - همان، مقدمه، ص ۸.
 - ۱۳ - همان، صص ۸-۳۷.
 - ۱۴ - تکمیل همایون، ناصر، روند تاریخی پژوهش‌های ایرانی در کنگره‌های بین‌المللی خاورشناسی، مجموعه مقالات انجمن واره بررسی مسائل ایران‌شناسی، به کوشش علی موسوی گرماردی. تهران، انتشارات وزارت امور خارجه، چاپ دوم، ۱۳۷۱، ص ۱۳۹.
 - ۱۵ - یلسون آبراهام، روابط خارجی ایران و آمریکا ۱۳۴۰-۱۳۰۰ ه.ق، ترجمه محمد باقر آرام، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۸، صص ۸-۱۴۵، ۸-۲۰۱، ۲۱-۲۱۴.
 - ۱۶ - مهدوی، عبدالرضا (هوشنگ)، تاریخ روابط خارجی ایران از دوره صفویه تا پایان جنگ جهانی دوم، تهران، امیرکبیر، چاپ ۵، ۱۳۷۵، صص ۷۸-۳۷۵، ۷-۳۹۶.
 - ۱۷ - گود، جیمز. اف. همان، ص ۳۴.
 - ۱۸ - همان، ص ۳۷.
 - ۱۹ - گفت و گو با مارک گازیوروسکی «کودتا؛ نه جابه‌جایی قدرت و یا قیام ملی!»، گفت و گوکننده: صفاءالدین تبراییان، ویژه نامه پنجاهمین سال کودتای ۲۸ مرداد، روزنامه همشهری ۲۸ مرداد ۱۳۸۲، ص ۳.
 - ۲۰ - گود، جیمز. اف. همان، ص ۱۶۰.
 - ۲۱ - همان، صص ۴-۷۳، ۷-۱۲۵.
 - ۲۲ - همان، صص ۲-۱۵۰.
 - ۲۳ - همان، صص ۵۴، ۵۷، ۲-۹۱.
 - ۲۴ - همان، مقدمه ص ۸.
 - ۲۵ - گود، جیمز. اف. همان، ص ۱۹۹.
 - ۲۶ - همان، ص ۲۳۱.
 - ۲۷ - همان، ص ۲۴۲.
 - ۲۸ - همان، صص ۱۱-۱۰ و نیز حافظ قرآنی، همان، ص ۳۹۳-۴۴۵.